

דברי הימים

ליקוטי דברי תורה על פרשת השבוע

נלקח מספר "שערי חיים" על פרשיות השבוע של מורינו הרה"צ שליט"א

כ"א אייר התש"ס
שנה ז'

בהר בחוקותי

גיליון 336

זמני השבת

7:09	פלוג המנחה:
8:31	הדלקת הנרות:
8:46	שקיעת החמה:
9:47	לילה:
9:59	לילה דר"ת:
3:54	עלות השחר:
5:06	נץ החמה:
9:01 - 8:25	סופ"ז ק"ש:
9:56	סופ"ז תפילה מעלות:
10:20	סופ"ז תפילה מהנץ:
12:57	חצות:
8:48	שקיעת החמה:
9:54	מוצש"ק להגאונים:
10:02	מוצש"ק לר"ת:

זיכוי הרבים

רכשו לכם זכות הפצת הגליון 'דברי חיים' להצלחה ולסיד"ש בכל הענינים או להנצחת קרוביכם.

kehilasdiveichaim@gmail.com

נדבת

חפסת גלילין ופצתו

לעי"נ

האשה החשובה

והכבודה מרת יהודית

חנה מקסוול ע"ה בת

הר"ר שלמה וויט זצ"ל

נלב"ע כ"ז ניסן התשנ"ב

הקללה והברכה

הברכות והקללות נזכרו בתורה פעמיים: בפרשתנו, ובחומש דברים, בפרשת "כי תבא". על ההבדל שביניהם כבר עמדו רבותינו: קללות שבתורת כהנים (בפרשתנו) בלשון רבים ומשה מפי הגבורה אמרן, ושבתורה (דברים) בלשון יחיד ומשה מפי עצמו אמרן. עוד אמרו חכמים, שהקללות בספר ויקרא, שנאמר בלשון גלויה וקצרה, הם כנגד חורבן בית ראשון והגלות הקצרה שבאה בעקבותיו, והקללות בספר דברים, שנאמר בלשון ארוכה וסתומה הם כנגד חורבן בית שני והגלות הארוכה שבאה בעקבותיו. רבי אלימלך מליזענסק בעל הנועם אלימלך סייע פעם לידידו רבי שמלקה מניקלשבורג במאבקו במתנגדיו. בשל כך, כאשר יצא מניקלשבורג, שמע בת קול שהכריזה כי במשך יממה שלמה אחת כל ברכה שיברך תקום ותתקיים. לא מצא ר' אלימלך אף אדם לברכו, בכה וביקש מאת השם: "הלוא נתת לי עשרים וארבע שעות, אולם אין לי מי שאברכו".

עוד הוא מדבר וראה פתאום אישה אחת הולכת בשדה, מיד התחיל ר' אלימלך לברך את האישה, אך זו נבהלה והחלה מתרחקת מן האישה המזוהר. "אל תפחדי", אמר לה ר' אלימלך. "כוונתי לטובה, הגידי לי בבקשה מאין את ומה פרנסתך". האמינה לו האישה וענתה על שאלותיו, ורבי אלימלך בירך אותה ואחר כך המשיך בדרכו. שבה האישה לביתה וסיפרה לבעלה על האישה שפגשה ועל הברכה שבירך. ואכן, מאותו היום הצליחו בני הזוג במסחרם ועלו מעלה מעלה עד שהתעשרו מאוד. הברכה הייתה שרויה בכל מעשה ידיהם, ולכן הניחו כי האישה שבירכם לא היה אלא אליהו הנביא בכבודו ובעצמו.

בינתיים עבר הזוג להתגורר בעיר ופזרו ממון רב לצדקה. בעלה של האישה אמר למשרתים שלהם כי הם רשאים לתת עד דינר זהב לכל עני המבקש צדקה, וזאת בלי לבקש את רשותו. ואם יבקש העני יותר מדינר - יהיה עליהם לבוא אליו ולקבל את רשותו. הזמן חלף, ור' אלימלך ואחיו ר' זושא יצאו לדרכים כדי לאסוף כסף עבור פדיון שבויים. והנה שמעו כי בעיר אחת גר עשיר גדול שהוא נדבן ובעל צדקה. נסעו לשם ונכנסו לבית הגביר העשיר. אך כאשר הציעו להם המשרתים צדקה, אפילו דינר זהב שלם, סירבו לקבל. ראתה אשת הגביר את רבי אלימלך, נבהלה והתעלפה. נרעשו כולם והשיבו את נפשה של האישה, וכששבה נפשה אליה אמרה לבעלה: "הנה זה אליהו הנביא שבירך אותי לפני שנים. עתה ודאי בא לקחת מאתנו את ברכתו". "אל תפחדי", אמר ר' אלימלך. "אין אני אליהו ולא באתי לקחת מכם את ברכת העושר. להפך, תודה להקב"ה שברכתי עשתה פירות".

אז שאל אותו העשיר מה הסכום הנדרש עבור מצוות פדיון שבויים, וכששמע שהם מקווים לאסוף חמש מאות "אדומים" (זהובים), הלך מיד ונתן להם את מלוא הסכום. אך האחים סירבו לקבל את כל הסכום מידי, ואמרו כי ברצונם לתת גם לאחרים אפשרות לקחת חלק בקיום המצווה. רק לאחר הפצרות רבות הסכימו לקבל ממנו חצי מן הסכום.

אין מפטירין אחר פורענות: בעת שביקשו חכמים הפטרה מתאימה לפרשת בחוקותי, מסתבר שעמדו בפני בעיה קשה. עיקרה של הפרשה היא התוכחה, המלווה באזהרות-עונשין כבדות ובקללות חמורות, וניתן כמובן, למצוא נבואות מקבילות המזהירות מפני פורענויות קשות. אבל מה יסיפו לנו עוד פורענויות וכי אין די באלו המנויות בפרשה? ביקשו חכמים הפטרה מתאימה ומצאו את נבואתו של ירמיה, שיש בה אמנם ארוך, אבל יש בה גם ברוך, ואלו השניים - הקללה והברכה - מובלעים בתוך נבואה כוללת יותר.

פעם אחת הגיע איש עני אל המגיד מקונוץ זיע"א, וביקש ממנו כסף כדי להשיא את בתו הבוגרת. כעס הרבי ואמר: "מה אני יכול לתת לך? קדחת אתן לך!" לא עברה שעה קלה ואל בית הרבי הגיע אדם עשיר, גביר, וביקש מן המגיד שיעזור לו, כי חלה בקדחת. אמר לו הרבי: "תן מאתיים זהובים לאיש העני שנמצא כאן ותתרפא מן הקדחת". אז הבין העני את כוונת דבריו של המגיד.

חולה אחד בא לפני היהודי הקדוש מפשיסחא כשהוא שבור ומר נפש. הרופאים התייאשו מלרפאו, וכבר הודיעו לו כי נותרו לו פחות משנים עשר חודשי חיים. אמר לו היהודי הקדוש: "איני יכול לעזור לך, ובכל זאת אתן לך עצה - בעיר אחת נמצא צדיק גדול, שברכתו גדולה, וקללתו קלה. בניו של אותו הצדיק מחזיקים חנות בעיר, שהם שוכרים מאדוני העיר. סע לשם ושכור את החנות מן האדון במקומם. כשיזמינו אותך לדין תורה על שפגעת בפרנסתם - אל תלך. כשתעשה כך, מן הסתם יקלל אותך אותו הצדיק בקללה השגורה בפיו שתחלה בקדחת לשנה אחת וארבעה שבועות ומכיוון שדבריו של אותו צדיק מתקיימים תמיד, הרי שתחיה יותר משנים עשר חודשים, וימצאו דבריכם של הרופאים שקר". אמר היהודי הקדוש כשהוא מסיים את דבריו, "כשתסתים אותה שנה, חזור אליי ואז אקח אותך על שכמי". אותו חולה עשה כעצתו של היהודי הקדוש. מיד כשהשיג את הקללה מפי הצדיק, השיב לבניו את החנות, ואחר כך חי עוד כמה וכמה שנים.

ואם לא תשמעו לי וגו', כתב החפץ חיים ישנם אלו שיראים מן התוכחה ואינם רוצים לשמוע ויש מקומות שבעל קורא מבליע התיבות ומי שמקבל העליה של התוכחה חושב שנתנו לו קללה ר"ל, משל למה הדבר דומה לאחד שנוסע בדרך ומזהירים אותו שלא ילך בדרך פלונית המלאה קוצים ובדרך פלונית יש חיות רעות ובדרך פלונית אבנים נופלים מן ההרים וכדומה, בודאי יכיר לו טובה, וכן הוא בהתוכחה שאינו אלא אזהרה באיזה דרך לנסוע, ושלמה המלך אמר במשלי [ג' י"א] "מוסר ה' בני אל תמאס ואל תקץ בתוכחתו".

העורך

ושבתם איש אל אחוזתו כשכ"א יקבל אחוזתו וחלקו אזי ואיש אל משפחתו תשובו יהיה כולם קרובים אצלו.

וְצִוִּיתִי אֶת בְּרַכְתִּי:

סיפר הגמון רבי צנמיון מענלזון ז"ל רבה של עיר קוממיות, שבתחילת שנת תשי"ג במוצאי שביעית פנו תושבי קוממיות להחזון איש זצ"ל בשאלה האם רשאים לחרוש בחול המועד של סוכות לקראת זריעת החורף כי היה חשש שלא יהיה זמן מספיק עד עונת הגשמים ויהיה הפסד מרובה אחר ששבתו מכל עבודת הקרקע בשנת השביעית, והשיב להם החזו"א מי יאמר שתאחרו את עונת הגשמים שמא תקדימו יותר מדי ונמצא שתפסידו דוקא בגלל העבודה בחוה"מ, וכמובן שמעו אנשי קוממיות לדברי המזון איש, ושנה זו היה חמה מאוד בתחילתה ונעצרו הגשמים עד אחר חנוכה, ומושב קוממיות שהתאחרו בזריעה היו היחידי בכל רחבי האזור שהצליחו ביכול שדותיהם, ועוד פלא בתוך פלא סיפר הגר"ב הנ"ל שלא היה להם חטים לזרוע באותו שנה כי לא רצו להשתמש בחטים שנעבדו בה עבירה ועבדו בשביעית, והצריכו ליקח חטים משנה הששית שהיו כבר מתולעת וקנו אותם מאוד בזול, והמומחים לעגו עליהם איך יצליחו אותם חטים, ולמרבה הפלא נשתלחה ברכה מיוחדת בתבואות קוממיות, והיה הדבר לאות ומופת על נצחיות התורה וברכותיה, וכן קרה בשנת תשי"ח ועוד שנות השביעית באופנים שונים, והדברים נרשמים במחלקת הפרדסים הממשלתית, וידוע שהגרי"ז מצייק ז"ל ציוה לפרסם הענין ברבים.

לכאורה יש לתמוה אם יש ברכה ועשת את התבואה לשלש השנים מה החידוש של גיבורי כח הלא כבר בשנה הששית קיבל הברכה, וי"ל שגיבורי כח שלא יחשוב אדם שהברכה זה מחמת כוחי ועוצם ידי, כמש"כ בפרשת עקב וזכרת כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל, זה כח מעשיו הגיד לעמו כמש"כ לעיל זה היפוך כוחי ועוצם ידי.

כִּי יִמְוֶךְ אֶחָיִךְ וּמִכֵּר מֵאֲחֻזְתּוֹ:

פכש"י שלמדה תורה דרך ארץ שלא ימכור אדם כל שדותיו, ויש להבין איזה דרך ארץ ומה הכונה אם אין לו מה לאכול למה לא ימכור כל שדותיו, ונראה הכונה למש"כ תוס' ב"ב מ"ד: שאין לך אדם שאין לו ד' אמות בא"י, והכונה הקשר למקום שעניי ה"א בה מראשית השנה ועד אחרית שנה, וכמו שיש ששים רבוא אותיות לתורה יש לכל אדם קשר להשגחת הבורא ע"י הד"א בא"י, ולכן כי ימוך אחיך שמרגיש עצמו נמוך מאוד לימד התורה אותו ד"א שלא ימכר הד"א שלו הקשר שיש לו להקב"ה. להנחיל אוהבי י"ש יובל שמיטה, ספר הברית שנקרא לבני"י קודם מתן תורה מבואר במכילתא שלמדו אתם קדושת שביעית בא"י, וזה בראשית כח מעשיו הגיד לעמו והכל ע"י קיום מצות שביעית לבטל היש שבאדם, ועי"ז בא גאולה וכמאחז"ל למה גאולה בתפילת י"ח הברכה השביעית כי זה שורש הגאולה לגאול עצמו מעצת היצר כוחי ועוצם ידי עשה לי החיל הזה, וזה הדרך ארץ שילמדו אדם כל אדם.

וְכִי תִמְכְּרוּ מִמֶּכֶר לְעַמִּיתְךָ אֹו קָנָה מִיָּד עַמִּיתְךָ לֹא תִנְוֶה אִישׁ אֶת עַמִּיתוֹ:

יש להבין מה הלשון וכי תמכרו "ממכר" הול"ל וכי תמכרו "דבר", ועוד קשה הלשון "או קנה" דעל פי דיקדוק היה לו לומר או כי תקנה לשון נוכח, אמנם ביאור הדבר שהרבה פעמים מי שקונה דבר ויודע שהמוכר דחוק למכרו מחמת חסרון ממון, הקונה דחוק על המוכר וממעט הסכום, וכן להיפוך אם המוכר יודע שהקונה מוכרח לקנותו לפעמים הוא מגביה הסכום יותר מדי, וכל זה אסור והוא בכלל אונאה, וזהו

פרשת בהר כולל שלש פרשיות, שמיטה, שחרור עבדים, ורביית, השי"ת מזהיר בני ישראל שלא יבטחו בשום דבר הנראה בעיני אדם כי שיוכל לבטוח בו, שמיטה מעורר לבב האדם שלא יבטח בעשרו בקניית קרקעות שיש לו אף שאין שמירה לכספים אלא בקרקעות, מ"מ לה' הארץ ומלואה, שחרור עבדים מעורר לבב האדם שלא יבטח בעבדיו וקניניו שיש לו שאין הוא המושל רק כי לי בני ישראל עבדים, ורביית מעורר על תאות הממון מי שיש לו מנה רוצה מאתים, שגם בזה אין לבטוח, ולא להכמים לחם ולא לנבונים עושר רק במי שיחפץ ה'.

כִּי תִבְנֶאוּ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לָכֶם וּשְׁבַתָּהּ הָאָרֶץ שְׁבַת לַה' וְגו':

ובשנה השביעית יהיה לכם קודש וגו', יש לדקדק למה מתחיל התורה מיד "ושבתה הארץ שבת לה", דמקודם הול"ל שש שנים תזרע שדך ואח"כ בשנה השביעית יהיה לכם קודש, וכמו בשבת שבתחילה אמרה תורה ששת ימים תעבוד ואחרי כן כתב ביום השביעי שבת לה' אלקיך, דכך הם סדרי הדברים, עוד קשה למה כתיב כי תבואו אל הארץ "אשר אני נותן", איזה נפק"מ הוא אם הארץ הוא אשר הקב"ה נותן, ולאיזה צורך כתבו התורה, וכתבו המפרשים לבאר דידוע שכל המדינות בחוץ לארץ הם תחת שליטת שר ומזל [דהיינו הנהגה של דרך הטבע לכל מדינה ומדינה], כמו שמצינו שרו של מצרים שרו של עשו וכדומה, אמנם ארצינו הקדושה ארץ ישראל הוא הארץ אשר עיני ה' אלקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה, ואינו עומד תחת שום שר או מזל, והכל מתנהג שם למעלה מדרך הטבע, וממילא שייך בה ענין של שביעית ששנה א' לא יעבדו על הקרקע ואפילו הכי יהיה נס שבשנה השישית יהיה מספיק לשלש שנים, ולכן קודם המצוה של שמיטה שהוא מצוה שמקיימים למעלה מדרך הטבע, וחז"ל המליצו על אותן שמקיימים המצוה "גיבורי כח עושי דברו", ולזה הוצרך התורה לעשות הקדמה להכין בני ישראל לקיום המצוה שהארץ הוא אשר אני נותן זה הארץ אשר עיני ה' אלקיך בה, ממילא שייך לקיים המצוה של ושבתה הארץ שבת לה', ואח"כ ממשיך התורה בסדר המצוה שש שנים תעבוד וגו'.

שְׁבַת לַה':

ג' שבתות יש, שבת קודש, הימים טובים, ושבת הארץ, כנגד עולם שנה ונפש, שבת קודש הוא כנגד שבת הנפש, וביום השביעי שבת וינפש, לכן אסור לעשות מלאכת אוכל נפש, ימים טובים הוא שבת הזמן כמו שאנו אומרים מקדש ישראל והזמנים, שהזמן מסוגל להתבוננות ולשבייתה מטרדות הזמן, ולכן הותרה מלאכת אוכל נפש, ושבת הארץ הוא שבת המקום, לכן הותרה כל המלאכות חוץ מעבודת קרקע, וג' שבתות הללו הם כדי שיתבונן האדם בעולם ושנה ונפש שהכל צריך להיות לשם ה', [מוהר"א מזיטשטוב ז"ל].

וּשְׁבַתָּם אִישׁ אֶל אֲחֻזְתּוֹ וְאִישׁ אֶל מִשְׁפַּחְתּוֹ תִּשְׁבֹּוּ:

לכאורה יש בזה כפל הלשון, וכי צספר כס הכני בהקדם הפסוק וישגב אביון מעוני וישם כצאן משפחות, שבדרך כלל מי שהוא עשיר כולם רוצים להיות ממשפחתו וקרוביו או עכ"פ איזה מחותן עמו, אבל בעני הוא להיפוך שמי שהוא ממשפחתו רוצה לרחק הקרבות באמרו שאין הוא משפחה קרובה אלא רחוקה וכדומה, אבל וישגב אביון מעוני בשעה שהקב"ה מגביה האביון ונעשה עשיר, אזי וישם כצאן משפחות כולם באים כצאן ורוצים להיות ממשפחתו, ורמז לדבר התיבה צדקה, שצ' וק' הם קרובים זל"ז בסדר הא' ב' וכן הד' והה', אבל כשבאים בשביל צדקה אזי אין הצ' והק' קרובים כי הד' באמצע, ואין הד' והה' קרובים כי הק' באמצע, וזהו

הלשון וכי תמכרו דבר שהוא כבר מוחלט למכירה, או דבר שהוא קנה כבר, אזי יש לזהר במיוחד על אונאה.

אל תקחו מאתו נשך וגו' וחי אלוהיך עמך:

חז"ל אמרו [בפדר"א פל"ג] שמי שעובר על איסור רבית אינו קם לתחיית המתים, וזה הרמז וחי אלוהיך עמך שאם תיזהר ברבית אזי תקום ביחד עם אלוהיך לתחיית המתים, ומעשה בעיר פוזן שמת עשיר א' שהיה מלוה ברבית ורצו החברה קדישא סכום גדול עבור הקבורה והקרקע, ובניו של העשיר טענו שאין זה יושר שיקחו מאביהם רק משום שהוא עשיר או בשביל שהיה מלוה ברבית, והלשינו הדבר לפני שלטון העיר, וראש העיר קרא להגאון רבי עקיבא ליגר זצ"ל שהיה רב העיר שייסביר לו היושר למה מבקשים סכום גדול, השיב לו הגרעק"א אצלינו יש אמונה שכל המתים יעמדו בתחיית המתים, לכן אנו לוקחים כסף עבור הקרקע רק כשכירות לזמן, אמנם המלוה ברבית אינו קם לתחיית המתים והוא צריך הקרקע לעולם ועד, לכן צריכים לבקש ממנו סכום גדול.

בסוף הפרשה את שבתותי תשמרו ומקדשי תיראו הכונה שכל הפרשה עוסק בעניני מקח וממכר וכדומה מ"מ צריכים לזכור את השבת ובתי כנסיות שמשם שואפים את היכולת לעסוק בענינים אלו, וע"י בזרע קודש כח השבתות, נ"ל ה"פ וי בגימ' שמונים "אהבה ונדבה" בגימ' פ' כמו המקדש נבנה ע"י עבודת אהבה ונדבה ויכלא העם מהביא עד כלות הנפש כן ההכנה לשבת בימות החול כשמתבונן בגדלות הכוב"ה זהו הכנה לשבת.

אם בלזוקתי תלכו ואת מצותי תשמרו:

כתב רש"י בחוקתי אין הכונה לקיום המצות דהא אח"כ כתיב ואת מצותי תשמרו אלא הכונה שתהיו עמלים בתורה, ויש להבין איך מרויזו בתיבת בחוקתי ענין עמל בתורה, ועוד יש לעיין מהו הענין של "עמלים" בתורה ולא ללמוד תורה וכדומה, אלא ביאור הענין הוא בהקדם מה שאומרים בסיום כל מסכת "אנו עמלים ומקבלים שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר", כי החילוק בין חכמת התורה ולהבדיל בין קודש לחול שאר החכמות הוא שבשאר החכמות העמל אינו אלא אמצעי כדי שיבוא להתכלית דהיינו הידיעה, ומי שיעמול הרבה ולבסוף לא ידע ולא השיג תכליתו, אזי כל העמל היה לשוא ולהבל, אמנם בחכמת התורה אינו כן אלא העמל בתורה הוא העיקר וזה תכלית בעצמו, ואין הקב"ה מונה הדפים אלא השעות, ודבר זה הוא לא שכלי להבין חשיבות של עמל בלי ידיעה, ולכן נקרא בשם בחוקתי, ולזה פרש"י אם בחוקתי תלכו קאי על העמל בתורה דוקא ולא הלימוד, כי העמל הוא החוק.

אם בלזוקתי תלכו וגו':

פרש"י שתהיו עמלים בתורה, ובמד"ר חשבתי דרכי וכי' ולבסוף רגלי מביאות אותי לביהמ"ד, בפרשה מבואר ועף השדה יתן פריו ופרש"י אליני סרק שעתידין להוציא פירות, י"ל הכונה לפי מה שמבואר בשו"ע הרב פ"ב הל' ת"ת שמי שרוצה ללמוד אע"פ שאינו מבין לעת"ל ילמדו אתו אמנם צריך שיהיה לו הרצון ללמוד, האמרי אמת אמר על מאמר החיד"א אין לך דבר העומד בפני הרצון אין תירוץ למה לא היה לך הרצון לתורה

ולמצות, ואז עתידין אליני סרק להוציא פירות, דהיינו העמי ארץ, אם חשבתי דרכי לבסוף רגלי מביאות.

ואשבור מוטות עולכם:

ע"י מס"ס דקאי על העול שהאדם מרגיש בשעה שצריך לקיים המצוה, והאדם צריך להתפלל והערב נא ואז זוכה לתענוג רוחני, ומצינו שספה"ע הוא הכנה לחג השבועות כי ספה"ע הוא השתוקקות להגיע לעול התורה, וע"י מס"ס נתיב סתורס פ"ד שכ' בזה"ל: כי נעימות התורה כאשר נמצאת אצל האדם בפועל כי אז האדם הוא שכלי כאשר התורה הוא עמו ואין נעימות למעלה מזו, ולכן העמל בתורה גורם שהאדם יעשה שכלי וממילא מרגיש נעימות התורה, ובמסילת ישרים בהקדמה כ' לא נברא האדם אלא להתענג על ה' וליהנות מזיו שכירתו שזוהו התענוג האמיתי והעדן הגדול מכל העידונים.

ולכרתיה את בריתיה יעקוב ואף את בריתיה ילזוק ואף את בריתיה אצורהם אצבור:

בגיסין דף פ"ח. איתא צדקה עשה הקב"ה עם ישראל שהקדים שתי שנים לנושנתם, כי בפרשת ואתחנן כ' ונושנתם בארץ וגו' העידותי בכס היום כי אבד תאבדון מהר, והגימטריא של נושנתם הוא שמנה מאות וחמשים ושנים, ולכן הוציאם הקב"ה לגלות ב' שנים קודם כדי שלא יבואו למצב של אבד תאבדון ח"ו ושפך חמתו על עצים ואבנים ולא על כלל ישראל, ובמדרש פרשת כי תשא פרשה מ"ד סימן ה' כ' שמשוה התפלל עבור כלל ישראל "ואם להריגה הם חייבים זכור ליצחק אביהם שפשט צוארו ע"ג המזבח" נמצא שבזכות יצחק לא נאבדו, ולכן על המילים "בריתי יצחק" יש הטעמים קדמא ואזלא, דהיינו שבזכות יצחק זכו שהקדימו ואזלו לגלות קודם כמבואר בגיסין שם, אבל בזכות זה נשארו בחיים.

ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים וגו':

הצעש"ע סק' היה אומר ואף גם זאת אפילו כשעושים את כל הדברים הרעים האלו עכ"ז כשהקב"ה רואה אותם בארץ אויביהם מפוזרים בין הגוים השונאים אותנו, ורואה את רשעת הגוים, לא מאסתים לעומת הגוים בני ישראל הם ישרים וטובים ואין לכלותם.

ולכרתיה להם ברית ראשונים:

והקשו המפרשים מי הן הראשונים, וברש"י כ' דקאי על השבטים, וצ"ע אימתי עשה הקב"ה ברית עם השבטים, וכ' האמרי אמת שהכונה כשמת יעקב והוצרכו לצאת ממצרים לקחת את יעקב לארץ כנען ואמרו אז שמע ישראל וגו' ברוך שם שמרויזו בפסוק ששה משמותם על אבן האחת וגו', וקבלה זו עשה הקב"ה ברית עם השבטים, שיאמינו בה' אחד ושיתאחדו בלבם א' להשני, וזה הפי' שכ' בפסוק לעיני הגוים שהיה קידוש השם גדול בשעה שלקחו את יעקב לארץ כנען כמבואר בסו"פ ויחי, והכונה של יעקב אבינו מבואר במשך חכמה בפרשתינו כדי שבני ישראל ידעו שלא ירדו להשתקע במצרים אלא דעתם לחזור לארץ ישראל ולא ישתקעו בין האומות ח"ו, והכונה להתבדלות ישראל ואוה"ע ע"י האמונה בהשגחה פרטיות, שרק בני ישראל מצוין על זה להאמין כי לי הארץ כי לי בני ישראל עבדים.

לע"נ

הרה"ח ר' דוד אליהו בן הרה"ח ר' יוסף חיים גרינוואלד זצ"ל

לע"נ

הרה"ח ר' בנימין בייטש בן הרה"ח ר' ישראל חזנוני זצ"ל

פרפראות על פרקי אבות – פרק המישי

בשם "מאמרות", והנה רש"י פי' בפרשת כי תבא על הפסוק וה' האמרת היום שהוא לשון הפרשה, וי"ל שהקב"ה ברא העולם שהמתבונן במעשי בראשית רואה שיש בורא כל העולמים ורבוך כל המעשים, אבל יש מקום לטעות ולחשוב שהפריש עצמו מזה, כמבואר במדרש ה' ח' בשעה שמשנה כתב נעשה אדם בצלמינו אמר להקב"ה מה אתה נותן פתחון פה למינים שיאמרו שתי רשויות הן ה"ל הקב"ה כתוב והרוצה לטעות יטעה, מספרים על הגר"ח שפגש אפיקורס והיה לו הרבה קושיות, אמר לו הגר"ח האם הם קו' או תירוצים, שאתה רוצה לתרץ למה אתה עושה כל הדברים האסורים לכן אתה שואל קו' לתרץ א"ע ועל תי' אין נותנין עוד ח'.

בצדקת הצדיק איתא ברוך אתה הגילוי, מלך העולם ההעלם ותכלית הברכה שישגלה את ההעלם ע"י אמירת שהכל או בורא וכו'.

צדיקים מקיימים העולם רשעים מאבדים את העולם י"ל עפי"ד מהר"ל בפרשת בחוקתי ליישב קו' הראשונים הא שר מצוה בהאי עלמא ליכא ות' שונתתי גשמיכם בעתם אינו שר אלא כך הוא המציאות משעת הבריאה, וכן שאר דברים, אלא שהחטא גורם לקללה, ולכן צדיקים מקיימים את העולם שכך הוא רצון הבורא, אבל הרשעים הם המאבדים, וכ' המהר"ל שביהמ"ק היה נסים כגון לא הזיק עקרב וכו' כי בביהמ"ק היה מצב כמו אדה"י קום החטא וממילא היה הברכה שורה.

עשרה דורות מאדם עד נח להודיע כמה ארך אפים וכו':

שייכות משנה זו לפרקי אבות הוא בשני אופנים, (א) שלא יקשה אדם על שר ועונש שרואין רשע והשעה משחקת לו וממילא יפול רוחו לכן אמר שהקב"ה משלם סוכ"ס, ואפילו אותן שמתו איתא וימח את כל היקום שאפילו המתים נמחו וזה הלשון עד שהביא עליהם, (ב) כדי שילמוד אדם מידת ארך אפים וסבלנות ואפילו עם חבירו מצערו לא ישוב לו כי כן מידת הקב"ה כי לא תחפוץ במות המת כי אם בשובו מדרכיו וחיה, כן צריך האדם למחול ולוותר לחבירו, ולא ירגיש שנאה וטינא בלבו על חבירו ויהא נח לרצות. וי"ל דבימים נוראים בתפילות ונתנה תוקף אומרים תשובה ותפילה וצדקה מעבירין את רוע הגזירה ואחר כי כשמך כן תהלתך קשה לכעוס ונח לרצות, כי אם מדביקים במידותיו ית"ש אזי מעבירין את רוע הגזירה.

עשרה דורות מנח עד אברהם להודיע כמה ארך אפים

לפניו וכו' עד שבא אברהם וקיבל שכר כולם: החילוק בין נח לאברהם י"ל עפי"ד מש"כ המפרשים עה"פ נוצר חסד לאלפים פוקד עון אבות על בנים וגו' על רבעים, בזכותים ה"ה מזכיר השכר נוצר "חסד" לאלפים, ובחובה ה"ה מזכיר רק "עון" ולא העונש, כי לפעמים אם יש לאדם איזה זכות אפילו לאלפים כמו שמצינו ברש"י ויפן כה וכה שראה שאין אדם כשר יוצא ממנו, אמנם אם היה יוצא ממנו, משהוא אינו מעניש כ"כ, לכן נח שלא תיקון העולם א"כ מכל הדורות לא יצא ממנו כלום נמחו, אבל אברהם כיון שקירב העולם לה' ממילא מהי דורות שבין נח עד אברהם יצא מהם איזה טוב ממילא לא נענשו.

בעשרה מאמרות נברא העולם ומה תלמוד לומר וכו':

משנה זו לא נכתב בתחילת המסכת להורות שהתורה היה עוד קודם הבריאה והבריאה נברא בשביל התורה.

הכונה אינו למה הקב"ה ברא עולמו כי אין אנו יודעים ורוצים לבאר אופני הבריאה אשר זה למעלה מהשגתינו, אלא הכונה הוא מה "תלמוד לומר" דהיינו למה נאמר בתורה כל כך אריכות בכל בריאה ואמירה בכל חד וחד, והתי' שבא להורות חשיבות הבריאה אשר אף שיש בעולמות העליונים עולמות אין מספר ואפילו הכוכבים ומזלות הם גדולים פי הרבה מעולם הקטן והשפל הלז מ"מ עיקר הבריאה ותכליתו הוא עולם הזה והאנשים הדרים בה, ממילא ירגישו האנשים גודל האחריות בקיום העולם, וכמו שאומרים כבודו מלא עולם משרתיו שואלים זה לזה איך מקום כבודו, והתשובה הוא שבזה שמשבחים ומפארים שמו הגדול זהו עיקר כבוד השי"ת.

וזה ביאור הפסוק ישעיה פרק מ' פסוק כ"ו שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה המוציא במספר צבאם לכולם בשם יקרא מרוב אונים ואמין כח איש לא נעדר, דהיינו שאם כל הבריאה העצומה שברא הקב"ה מ"מ כל איש ואיש יש לו תכליתו בעוה"ז וצריך לחשוב בשבילי נברא העולם.

סתם העולם קאי על עולם הזה, [כי בתנ"ך בדרך כלל הכונה לענין של נצחי כמש"כ ברית עולם אות היא לעולם עד עולם ועבדו לעולם וכו' חוץ ממש"כ גבעות עולם או בישעיה ל"ג מוקדי עולם, ועי' במדרש בראשית פרשה מ"ה שכ' וז"ל: לעת"ל ישראל מתפחדים ואוה"ע מתפחדים, ישראל מתפחדים שנאמר [הושעה ג' ופחדו אל ה' ואל טובו באחרית הימים, ואוה"ע מתפחדים שנאמר פחדו בציון חטאים וגו' מי יגור לנו מוקדי עולם, אר"י ב"ר סימון למה הוא קורא אותן מוקדי עולם, שאילו ניתן להם רשות היו מוקדים כל העולם כולו על יושביו לשעה קלה, ואולי הכונה על האטאם באם], וכדברינו הנ"ל שהכל נברא בשביל עולם הזה, ובשביל האדם ובשביל כך מברך שעשה לי כל צרכי, ולכן נכתב בלשון אמירה שהוא מידת הרחמים, הנצרך לקיום העולם.

וכן איתא בספרי מוסר כל הטענות שיש לאנשים למה אין הקב"ה עושה כך או כך הוא משום שאין מכירים "עולמו של הקב"ה" אלא עולם שלהם, כמו שאמחז"ל הקנאה והתאוה והכבוד מוציאין את האדם מן העולם, דהיינו העולם של הקב"ה, כי עולמו של הקב"ה הוא כולו טוב.

והנה יש לפרש בזה הפסוק כל אשר דיבר ה' נעשה ונשמע, ולכאורה היה צריך לכתוב כל אשר ידבר ה' כי עדיין לא דיבר, וי"ל דקאי עה"פ כי בדבר ה' שמים נעשו, שהם אמרו כיון שראו והתבוננו בגדלות הבורא וכמאמר הרמב"ם בפ"ב מהל' יסוה"ת שהדרך לבוא לאהבת ה' הוא ע"י שיחבונן בנפלאות הבריאה עיי"ש, וממילא המתבונן בכ"ז ה"ה בא להיות עבד נאמן לה' ולתורתו ויכול לומר נעשה קודם לנשמע.

בעשרה מאמרות נברא העולם: יש לבאר למה נקרא

הגיליון לרפואת חבר ומתפלל בית מדרשנו

רפאל אלחנן שמעון בן בילא זי"ץ

רפואה שלמה קרובה בתוך שאר חולי ישראל ושתיפסק המגיפה במהרה

לע"נ

הרה"ח ר' פינחס בן הרה"ח ר' בנימין בנינוש חזניש זצ"ל

אשר הלך לעולמו לאחר שהודכן ביסורים קשים ומבלם בארבעה בשב"ק פ' שמיני לסדר 'נקרובי אקדש' - נוניסן תשע"ז

